

3. Кримінальне процесуальне право України: навч. посібник. За ред. В. Г. Гончаренка, В. А. Колесника. Київ: Юстініан, 2014. 573 с.
4. Белкин Р. С., Лившиц Е. М. Тактика следственных действий. Москва: Новый Юрист, 1997. 176 с.
5. Порубов Н. И. Допрос в советском уголовном судопроизводстве. Минск: Выш. шк., 1973. 368 с.
6. Журавель В. А. Ситуационность тактических приемов при допросе потерпевшего. *Криминалистика и судебная экспертиза: сборник*. Киев: Вища шк., 1985. Вып. 30. С. 18-24.
7. Удалова Л. Д. Науково-технічне забезпечення отримання вербальної інформації. Засади кримінального судочинства та їх реалізація в законотворчій і правозастосовній діяльності: тези доп. та повідомл. наук.-практ. конф. (Київ, 3 квіт. 2009 р.). Вид. присвячене пам'яті проф. А. Я. Дубинського. Київ: Атіка, 2009. С. 436.

Надійшла до редакції 23.03.2018

SUMMARY

Tsybenko O.S. Features of the interrogation of the suspect in the investigation of the illegal capture of a car made with overcoming protection systems. The scientific article is devoted to the consideration of some aspects of detection and investigation of the illegal capture of a car made to overcome the protection systems. Organizational and tactical provision of questioning of the suspect is disclosed. Organizational and preparatory measures for interrogation are determined. The tactical methods of interrogation are outlined. The tactical mistakes that the investigators assume during questioning of the suspect are determined. The attention is paid to the role and place of questioning of the suspect in disclosing the investigated criminal offense. Focus on interrogating the leader of the criminal group. Determined participants in conducting an investigative (search) action.

Keywords: investigation, abduction, means of transport, organizational tactical support, investigative (search) action, interrogation, tactical reception.

Чіпець О.І. ©

аспірант

(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

DOI: 10.31733/2078-3566-2018-1-212-216

ВИКОРИСТАННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ПІД ЧАС СЛІДЧОГО ОГЛЯДУ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ НЕЗАКОННОГО ПЕРЕМІЩЕННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ

Досліджено використання можливостей оперативних підрозділів під час слідчого огляду при розслідуванні незаконного переміщення вогнепальної зброї.

У результаті аналізу думок вчених стосовно значення термінів «можливості оперативних підрозділів», «оперативні можливості» й «оперативно-розшукові можливості» автор дійшов до висновків, що вони є тотожними. Під «можливостями оперативних підрозділів» слід розуміти наявність, здатність і готовність застосування спеціальних форм та методів ОРД, проведення ОРЗ чи використання сил ОРД й оперативно-технічних засобів.

До можливостей, які можна використовувати під час проведення слідчого огляду при розслідуванні незаконного переміщення вогнепальної зброї належать: використання негласних штатних та позаштатних працівників; використання конфіденційного співробітництва; обмін оперативною інформацією з іншими органами; використання оперативно-розшукових обліків; використання технічних й інших ресурсних можливостей оперативних підрозділів та ін.

Ключові слова: вогнепальна зброя, кримінальне провадження, можливості оперативних підрозділів, незаконне переміщення, слідчий огляд.

Постановка проблеми. Одним із головних напрямків діяльності правоохоронних органів у протидії злочинності є своєчасне запобігання злочинам, що пов'язані із незаконним поводженням з вогнепальною зброєю.

В умовах ведення АТО на Південному Сході країни стратегічним завданням, яке стоїть перед правоохоронними органами у цій сфері, є недопущення розповсюдження кримінальної вогнепальної зброї на території України, що, в свою чергу, обумовлює сво-

єчасне виявлення, ефективне й повне розкриття та розслідування незаконного її переміщення.

Офіційні статистичні показники Генеральної прокуратури України демонструють тенденцію до збільшення кількості злочинів, передбачених ст. 263 КК України, впродовж останніх 5 років. Так, у 2013 р. обліковано 6849 кримінальних правопорушень даної категорії, у 2014 р. – 6914, у 2015 р. – 7409, у 2016 р. – 5976, у 2017 р. – 7677.

Незважаючи на тенденцію до незначного коливання показників вручених повідомлень про підозру за ст. 263 КК України (зокрема: у 2013 р. – 6127, у 2014 р. – 5412, у 2015 р. – 4854, 2016 р. – 3606, 2017 р. – 6205), близько 1/3 проваджень залишаються ненаправленими до суду з обвинувальним актом (у 2013 р. направлено 5784 кримінальних проваджень з обвинувальним актом, 2014 р. – 4668, 2015 р. – 4037, 2016 р. – 2784, 2017 р. – 4663), що свідчить про низьку якість їх розслідування.

Таким чином, розслідування незаконного переміщення вогнепальної зброї потребує вдосконалення. Одночасно спостерігається, що більшість слідчих оглядів за цією категорією справ проваджуться із порушенням процесуальних вимог чи тактичних прийомів або з відхиленням від криміналістичних рекомендацій, що обумовлює уповільнення розслідування на початковому етапі, а часто – до втрати доказів і перспективи викриття осіб, які вчинили зазначений злочин.

У зв'язку з цим особливе місце під час розслідування зазначених злочинів займає саме слідчий огляд, ефективність і результативність якого багато в чому залежить від можливостей оперативних підрозділів, організаційно-тактичні особливості використання яких на сучасному етапі є малодослідженими, що, в свою чергу, визначає своєчасність і необхідність наукових розробок у цьому напрямку.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Проблеми протидії незаконному обігу вогнепальної зброї на дисертаційному рівні досліджували у своїх роботах такі вчені: І.І. Бікєєв (2000), Г.О. Бойко (2003), О.М. Бокій (2010), Т.М. Бульба (2008), О.Ф. Бурлевич (2005), В.В. Войнов (2001), А.В. Втюрін (1999), О.О. Долгополов (1999), В.В. Єфіменко (2002), І.В. Капустіна (1999), Р.Р. Карданов (2007), В.Д. Корма (2001), А.В. Кофанов (2000), В.В. Кубанок (2006), А.В. Кузнєцов (2008), М.В. Лукашин (2008), О.А. Мокринський (2004), В.П. Меживой (2006), С.М. Мельниченко (2016), О.О. Нікітіна (2002), Я.В. Новак, (2007), А.С. Новосад (2009), С.Г. Павліков (2000), С.П. Параниця (2009), М.Г. Пінчук (2007), В.І. Рибачук (2001), М.Х. Рустамбаєв (1983), О.М. Сарнавський (2009), В.А. Саморока (2004), О.Ф. Соколов (2002), О.І. Тарасенко (2017), Е.С. Тенчов (1975), Є.В. Терентьєва (2005), Є.С. Тесленко (2011), Е.М. Хастінов (2009), В.С. Шаповалова (2015), М.В. Щеголева (2001) та ін.

Втім, питання оперативно-розшукового забезпечення розслідування незаконного переміщення вогнепальної зброї у дослідженнях вчених-криміналістів було приділено замало уваги. Зокрема науковцями робилась переважно спроба окреслити роль оперативного працівника під час огляду місця події, тоді як питання використання можливостей оперативних підрозділів оминалася. З іншого боку, представники науки теорії оперативно-розшукової діяльності досліджували можливості оперативних підрозділів у контексті застосування спеціальних форм та методів ОРД, проведення ОРЗ чи використання сил ОРД, що передують проведенню огляду або з точки зору оперативного супроводження розслідування злочинів після початку кримінального провадження.

Метою даної статті є висвітлення особливостей використання можливостей оперативних підрозділів під час слідчого огляду при розслідуванні незаконного переміщення вогнепальної зброї.

Виклад основного матеріалу. Найбільш важливою інформативною і неповторною слідчою (розшуковою) дією (далі – СРД) під час розслідування є слідчий огляд. Разом з цим С.П. Мельниченко зазначає, що огляд – це найбільш ефективна СРД під час розслідування незаконного переміщення вогнепальної зброї [1].

Згідно з ч. 3 ст. 214 КПК України, огляд місця події є єдиною СРД, яку дозволяється проводити до внесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР [2]. Це насамперед пов'язано з тим, що зволікання з проведенням огляду місця події може мати наслідком втрату можливості встановлення обставин кримінального правопорушення.

Слід зазначити, що в ході наукових розробок неодноразово визначались завдання, які необхідно вирішувати під час проведення слідчого огляду.

Узагальнення поглядів вчених дають змогу стверджувати, що до завдань, які ви-

рішуються під час проведення слідчого огляду при розслідуванні злочинів, пов'язаних із незаконним обігом вогнепальної зброї, належать: а) при огляді складських приміщень: розташування будинку, його типові характеристики та планування; наявність і розташування постів охоронної сигналізації, її стан; для зберігання якого саме озброєння призначалося складське приміщення, яке озброєння і в яких умовах там зберігалось; як злочинці проникли у приміщення і як його залишили; що викрадено: найменування і характеристика викраденого, встановлена або очікувана кількість викраденого; які предмети були залишені злочинцями на місці події; чи використовувалися злочинцями транспортні засоби, які саме, де вони перебували при вчиненні злочину; чи є в приміщенні місця, спеціально пристосовані для таємного зберігання (тимчасового) окремих об'єктів незаконного обігу зброї [3, с. 117]; б) при огляді об'єктів: отримання необхідних даних, що дозволяють розв'язати питання про віднесення вилучених (виявлених) предметів до зброї, боєприпасів, вибухових речовин і вибухових пристроїв; виявлення родових, групових, а по можливості й індивідуальних особливостей предмета, який оглядається; встановлення способу виготовлення предмета, який оглядається (заводський, кустарний, саморобний); вирішення питання про необхідність відповідного експертного дослідження, проведення інших слідчих дій; встановлення ознак достовірності дозвільних документів (ліцензій, мисливських квитків тощо); встановлення можливості (неможливості) належним чином виконувати обов'язки з охорони довірених підозрюваному зброї, боєприпасів, вибухових речовин або вибухових пристроїв; виявлення ознак, якостей і властивостей досліджуваних предметів, які дозволяють припускати певні особистісні якості злочинця; виявлення ознак предметів або матеріалів, які дозволяють встановити, наприклад, ознаки саморобного або кустарного виготовлення та їх способів (встановлюється наявність (відсутність) маркувальних позначень; особлива увага звертається на поверхні деталей зброї, внутрішню поверхню ствола зброї); в) при огляді місця події: вивчення обстановки, відтворення, моделювання можливої картини події, способу проникнення, усунення перешкод; встановлення способу вчинення розкрадання, шляхів підходу злочинця до місця події, послідовності його дій і шляхів відходу, способи подолання перешкоди, знарядь злочину [4, с. 93; 5, с. 162]; виявлення слідів злочину та інших речових доказів для вирішення питань про те, чи мав місце злочин, ким, з якою метою і за яких обставин його вчинено; виявлення предметів, які, можливо, є зброєю, боєприпасами, вибуховими речовинами і вибуховими пристроями; з'ясування обстановки злочину, всіх інших обставин аналізованого діяння; висунення версій про подію злочину і його учасників; отримання вихідних даних для проведення заходів з розшуку злочинця (якщо він на початковому етапі не відомий) і провадження подальших СРД; виявлення можливих порушень встановлених правил і приписів зберіганням вогнепальної зброї (так, часто у ході огляду виявляється відсутність печатки, пломбування, відсутність сталевих ґрат на вентиляційних люках та інші порушення встановлених правил); з'ясування наявності (відсутності) можливостей у потенційно винної особи належним чином виконувати обов'язки з охорони ввірених їй об'єктів і предметів під час огляду у кримінальному провадженні стосовно неналежного виконання обов'язків щодо охорони зброї; встановлення наявності перешкод, що заважають функціонуванню контрольно-перепускних пунктів (блокпостів) (захаращення території, несанкціонована стоянка автомобілів перед КПП) [6, с. 126–140]; висунення версій про злочинця, пошук і фіксація слідів, що можуть вказувати: на особу злочинця; його зовнішній вигляд, одяг; можливі сліди, які могли залишитися на злочинцеві, його одязі, предметах, що належать йому, в результаті його перебування і діяльності на місці події [4, с. 93; 5, с. 162]; встановлення предмета розкрадання, кількості викраденої зброї, номерів, маркувань та інших ознак, необхідних для негайної організації розшуку викраденого [4, с. 93; 5, с. 162]; г) при виявленні факту переміщення вогнепальної зброї: прийняття рішення про зупинення проведення подальших дій, які здійснюються у «класичному» варіанті проведення слідчого огляду, з метою запобігання можливості надходження інформації до членів ОГ, ЗО про виявлення правоохоронними органами схованки вогнепальної зброї, яка переміщується; залежно від наявної криміналістично значимої інформації та оперативних можливостей прийняття рішення про необхідність організації засідки або проведення однієї чи кількох СРД і НСРД одночасно (контрольованого постачання; спеціального слідчого експерименту; імітування обстановки злочину; оперативної закупки та ін. СРД і НСРД та ін.) [1].

Слід погодитись із думками В. М. Рябікіна, який серед інших завдань огляду місця події виокремлює одержання вихідної інформації для організації пошуку правопору-

шника і виконання першочергових невідкладних СРД та НСРД [7, с. 571]. Враховуючи керівну роль слідчого під час проведення огляду, слід зазначити, що вирішення цього завдання можливе лише у разі ефективних дій всіх членів СОГ, серед яких особливе місце займають оперативні підрозділи. Так, І. Л. Калімбет зазначає, що під час розслідування групових корисливо-насильницьких злочинів неповнолітніх у слідчих отримання такої інформації викликає труднощі, оскільки: а) неповнолітні приховують свої злочинні зв'язки від близького оточення, особливо батьків; б) приховують таку інформацію від слідчого з мотивів страху помсти чи підвищення свого «авторитету» серед злочинців. У той же час негласні можливості оперативних підрозділів дозволяють отримати таку інформацію набагато швидше, зокрема, використовуючи допомогу негласних працівників чи проведення розвідувальних опитувань у середовищі неповнолітніх [8, с. 112–113].

Зазначена рекомендація простежується і у відомчих нормативно-правових актах, зокрема, у підпункті 3 п. 3 Розділу I Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні, затвердженій наказом МВС України від 07.07.2017 р. № 575, закріплено, що до основних принципів взаємодії належить оптимальне використання наявних можливостей органів досудового розслідування та оперативних підрозділів Національної поліції України у запобіганні, виявленні та розслідуванні кримінальних правопорушень [9].

Визначення самого терміна «можливості оперативних підрозділів» у чинних нормативно-правових актах не дається, як, до речі, й вченими оминалося питання визначення цього терміна і його змістовного наповнення.

Слід також зазначити, що у науковій літературі нерідко вживаються й інші терміни, які, на наш погляд, є синонімами: «оперативні можливості» [10, с. 260], «оперативно-розшукові можливості» [11].

Зважаючи на специфіку покладених на оперативні підрозділи обов'язків, законодавець надав їм спеціальний інструментарій, який полягає у можливості застосування спеціальних форм та методів ОРД, реалізації певних прав [12, с. 111].

Повертаючись до питання проведення слідчого огляду у контексті розслідуванні незаконного переміщення вогнепальної зброї, слід зазначити, що, на наш погляд, до можливостей, які можна використовувати під час цієї СРД, належать такі:

- використання негласних штатних та позаштатних працівників;
- використання конфіденційного співробітництва;
- обмін оперативною інформацією з іншими органами;
- використання оперативно-розшукових обліків;
- використання технічних й інших ресурсних можливостей оперативних підрозділів та ін.

Висновок. Враховуючи вищевикладене зазначимо, що, на наш погляд, термін «можливості оперативних підрозділів» є синонімом таких термінів як «оперативні можливості» й «оперативно-розшукові можливості», зміст якого складає наявність, здатність і готовність застосування спеціальних форм та методів ОРД, проведення ОРЗ чи використання сил ОРД й оперативно-технічних засобів.

До можливостей, які можна використовувати під час проведення слідчого огляду при розслідуванні незаконного переміщення вогнепальної зброї, належать: використання негласних штатних та позаштатних працівників; використання конфіденційного співробітництва; обмін оперативною інформацією з іншими органами; використання оперативно-розшукових обліків; використання технічних й інших ресурсних можливостей оперативних підрозділів та ін.

Бібліографічні посилання

1. Мельниченко С.П. Криміналістична характеристика та особливості розслідування незаконного переміщення вогнепальної зброї: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Дніпро, 2016. 223 с.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI в редакції від 16.08.2015 / Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
3. Щеголева М.В. Противодействие расследованию незаконного оборота оружия и криминалистические методы его преодоления: дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Щеголева Марина Викторовна. Москва, 2001. 190 с. URL: <http://www.disscat.com/content/protivodeistvie-rassledovaniyu-nezakonnogo-oborota-oruzhiya-i-kriminalisticheskie-metody-ego#ixzz2pVxrzIMa>.
4. Ефименко В.В. Расследование хищений огнестрельного оружия, боеприпасов, взрыв-

чатых веществ и взрывных устройств (по материалам следственно-прокурорской практики военной прокуратуры Дальневосточного военного округа): дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Ефименко Виктор Викторович. Владивосток, 2002. 192 с.

5. Капустина И.В. Первоначальный этап расследования хищений огнестрельного оружия, боеприпасов, взрывчатых веществ и взрывных устройств: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Капустина Инна Валерьевна. СПб, 1999. 227 с.

6. Павликов С.Г. Криминалистическая характеристика и первоначальный этап расследования незаконного оборота оружия, боеприпасов, взрывчатых веществ и взрывных устройств: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Павликов Сергей Герасимович. Москва, 2000. 195 с.

7. Рябикін В.М. Тактика проведення огляду місця події під час розслідування хуліганства. *Держава і право : зб. наук. пр. Юридичні і політичні науки*. Київ, 2009. Вип. 50. С. 571–576.

8. Калімбет І.Л. Розслідування групових корисливо-насильницьких злочинів неповнолітніх: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Одеса, 2017. 211 с.

9. Інструкція з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні: наказ МВС України від 07.07.2017 р. № 575. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17/print1453920848713385>.

10. Макаренко Н.Н. Взаимодействие следователей, оперативных подразделений и госавтоинспекции при выявлении транспортного средства с признаками уничтожения, подделки или изменения номеров узлов и агрегатов. *Науковий вісник Нац. акад. внутр. справ*. 2014. № 3. С. 255–266.

11. Основы оперативно-розыскной деятельности органов внутренних дел: учебное пособие. Под ред. проф. А.Е. Четчина. 2-е изд., испр. и доп. Хабаровск: РИО ДВЮИ МВД России, 2015. 264 с.

12. Албул С.В., Андрусенко С.В., Мукоїда Р.В., Ноздрін Д.О. Основы оперативно-розыскной деятельности: навч. посіб. Одеса: ОДУВС, 2016. 270 с.

Надійшла до редакції 23.03.2018

SUMMARY

Chipets O.I. Use of the capabilities of the operational units during the investigation during the scrutiny of the illegal movement of firearms. There is the investigation of the use of the capabilities of the operational units during the investigation during the scrutiny of the illegal movement of firearms.

As a result of the analysis of the opinions of scientists regarding the meaning of the terms "capabilities of operational units", "operational capabilities" and "operational-search capabilities", the author came to the conclusion that they are identical. The "capabilities of operational units" should be understood to be the availability, ability and readiness of the use of special forms and methods of ORD, the implementation of ORZ or the use of the forces of the ORD and operational equipment.

Opportunities that can be used during an investigation to scatter illegal moves of firearms include: the use of clandestine full-time and freelance workers; use of confidential cooperation; exchange of operational information with other bodies; use of operational search records; use of technical and other resource capabilities of operational units, etc.

Keywords: *firearms, criminal proceedings, operational units capabilities, illegal movement, investigator's review.*